

ROZSUDOK

V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu JUDr. Rudolfa Čirča a sudcov JUDr. Evy Sakálovej a JUDr. Ľubora Šeba v právnej veci žalobcu **J. K.**, bývajúceho v T., proti žalovanému **O. R.** bývajúcemu v T., **o určenie zániku práva na plnenie z ručiteľského záväzku**, vedenej na Okresnom súde Topoľčany pod sp.zn. 5 C 302/2004, o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti rozsudku Okresného súdu Topoľčany z 24. novembra 2005 č.k. 5 C 302/2004-94 a proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 8. februára 2007 sp.zn. 8 Co 283/2006 rozhodol

t a k t o :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Nitre z 8. februára 2007 sp.zn. 8 Co 283/2006 a rozsudok Okresného súdu Topoľčany z 24. novembra 2005 č.k. 5 C 302/2004-94 **z r u š u j e** a vec vracia Okresnému súde Topoľčany na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e :

Okresný súd Topoľčany rozsudkom z 24. novembra 2005 č.k. 5 C 302/2004-94 zamietol žalobu, ktorou sa žalobca domáhal voči žalovanému určenia, že právo žalovaného ako veriteľa voči žalobcovi ako ručiteľovi na plnenie pohľadávky z ručiteľského záväzku zaniklo. Zároveň rozhodol o povinnosti žalobcu zaplatiť žalovanému náhradu trov konania 6 550 Sk do rúk jeho zástupcu do troch dní od právoplatnosti rozsudku. Zamietnutie žaloby odôvodnil tým, že s otázkou platnosti ručiteľského záväzku žalobcu sa súdy vysporiadali už v konaní vedenom na Okresnom súde Topoľčany pod sp.zn. 7 C 18/00, v ktorom bolo vyhovené žalobe žalovaného proti P. V. (ako dlžníkovi) a žalobcovi (ako ručiteľovi) v časti

o zaplataenie sumy 468 000 Sk s prísl., predstavujúcej nevrátenú časť pôžičky poskytnutej P. V.. Uviedol, že ak by boli súdy dospeli k záveru, že právo žalovaného voči žalobcovi z ručiteľského záväzku zaniklo, bola by žaloba voči nemu zamietnutá.

Krajský súd v Nitre ako súd odvolací na odvolanie oboch účastníkov rozsudkom z 8. februára 2007 sp.zn. 8 Co 283/2006 rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej potvrdil a vo výroku o trovách konania ho zmenil tak, že uložil žalobcovi povinnosť zaplatiť žalovanému náhradu trov prvostupňového konania 48 332 Sk do rúk jeho zástupcu do troch dní. Žalobcovi uložil aj povinnosť zaplatiť žalovanému náhradu trov odvolacieho konania 36 725 Sk. Rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej považoval za vecne správny stotožňujúc sa s jeho skutkovými i právnymi závermi. Tieto však doplnil o názor, podľa ktorého právo odmietnuť plnenie z ručiteľského záväzku v zmysle § 549 Občianskeho zákonníka žalobca mohol a mal uplatniť (ako obranu) už v konaní o plnenie a dodatočne už takúto možnosť nemá. Situáciu pritom porovnal s možnosťou vzniesť námietku premlčania, ktorú keď účastník v konaní neuplatní, dodatočne tak urobiť nemôže. Poznamenal tiež, že ani pri dôvodnom odopretí plnenia ručiteľom právo veriteľa na plnenie z ručiteľského záväzku nezaniká, len (obdobne ako pri premlčaní) stráca vynutiteľnosť.

Generálny prokurátor Slovenskej republiky na podnet žalobcu mimoriadnym dovolaním napadol uvedený rozsudok Krajského súdu v Nitre i rozsudok Okresného súdu Topoľčany. Navrhol obe rozhodnutia zrušiť a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie. Dovolanie odôvodnil nesprávnym právnym posúdením veci prvostupňovým i odvolacím súdom v otázke, dokedy môže ručiteľ odoprieť plnenie v zmysle ustanovenia § 549 Občianskeho zákonníka. Vyslovil názor, že pokiaľ nastanú skutočnosti uvedené v hypotéze tejto právnej normy, môže ručiteľ odoprieť plnenie kedykoľvek proti celej pohľadávke alebo jej časti, a to od jej splatnosti až do zaplataenia. Namietal tiež, že v dôsledku nesprávneho právneho posúdenia veci súdy nevykonali všetky navrhované dôkazy a nezistili okolnosti dôležité pre rozhodnutie vo veci, čím zaťažili konanie tzv. inou vadou, majúcou za následok nesprávne rozhodnutie.

Žalobca vo vyjadrení k mimoriadnemu dovolaniu súhlasil s postupom generálneho prokurátora a navrhol tomuto opravnému prostriedku vyhovieť, zatiaľ čo žalovaný ho žiadal ako neopodstatnený zamietnuť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že boli splnené podmienky pre podanie mimoriadneho dovolania generálnym prokurátorom Slovenskej republiky a že dovolanie je prípustné, bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 v spojení s § 243i ods. 2 O.s.p.) preskúmal rozsudky oboch súdov a dospel k záveru, že mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora je dôvodné.

Ručiteľ môže plnenie odoprieť, pokiaľ veriteľ zaviniť, že pohľadávku nemôže uspokojiť dlžník (§ 549 Občianskeho zákonníka).

Citované ustanovenie Občianskeho zákonníka zakladá právo ručiteľa odoprieť plnenie z ručiteľského záväzku, t.j. povinnosť splniť dlh namiesto dlžníka. Predpokladom vzniku tohto práva je zavinené konanie alebo opomenutie veriteľa, ktoré je v príčinnej súvislosti so skutočnosťou, že jeho pohľadávka nemôže byť dlžníkom celkom alebo z časti uspokojená. Zavinenie veriteľa pri uplatnení a vymáhaní pohľadávky môže spočívať napr. v tom, že bez vážneho dôvodu oddŕoval vymáhanie splatnej pohľadávky to nielen v zmysle jej uplatnenia žalobou v základnom konaní, ale prípadne aj po vzniku exekučného titulu (teda po jej prisúdení právoplatným a vykonateľným rozhodnutím), alebo bez súhlasu ručiteľa poskytol dlžníkovi zbytočný odklad splnenia dlhu.

Tým, že veriteľ zaviniť, že nemôže svoju pohľadávku vymôcť proti dlžníkovi, nestráca automaticky nárok voči ručiteľovi. Záleží totiž na ručiteľovi, či využije svoje právo odoprieť plnenie. Odopretie plnenia ručiteľom, ak sú pre takéto konanie splnené zákonné podmienky, je právnym úkonom ručiteľa, pretože sú s ním nepochybne spojené právne dôsledky, ktoré sa v praktickej rovine prejavujú zamietnutím žaloby proti ručiteľovi, prípadne nemožnosťou exekučne vymáhať pohľadávku z ručiteľského záväzkového vzťahu, resp. pokračovať v už začatej exekúcii proti ručiteľovi. I keď zákon výslovne neupravuje právne dôsledky (účinky) tohto právneho úkonu, podľa názoru dovolacieho súdu účinné odopretie plnenia ručiteľom v zmysle § 549 Občianskeho zákonníka má za následok zánik jeho ručiteľského záväzku. Ak ručiteľ svoje právo odoprieť plnenie využije, zaniká jeho povinnosť z ručiteľského záväzku, teda zaniká i tejto povinnosti zodpovedajúce právo veriteľa na plnenie z ručiteľského záväzku. Keďže pre tento právny úkon nie je stanovená žiadna forma, možno ho urobiť písomne alebo ústne a to nielen pred žalobným uplatnením pohľadávky veriteľom, ale aj po jej uplatnení v základnom konaní (napr. protinávrhom o určenie zániku práva alebo námietkou vo forme obrany proti žalobe), prípadne aj v exekučnom konaní, predmetom

ktorého je vymáhanie pohľadávky proti ručiteľovi. K zániku ručiteľského záväzku dochádza okamihom dôjdenia prejavu vôle ručiteľa o odopretí plnenia veriteľovi. Tento účinok môže nastať i doručením žaloby veriteľovi, predmetom, ktorej je určenie zániku práva z ručiteľského záväzku, pokiaľ je v nej tento prejav vôle ručiteľa obsiahnutý. Pretože zo žiadneho ustanovenia Občianskeho zákonníka ani z iného právneho predpisu nevyplýva časové obmedzenie na uplatnenie práva na odopretie plnenia, môže tak ručiteľ urobiť (ako vyplýva už z uvedeného) kedykoľvek po vzniku tohto práva, najneskôr však do zániku pohľadávky zabezpečenej ručením.

Analogické použitie ustanovení Občianskeho zákonníka o premlčaní pri posudzovaní právnych následkov účinného uplatnenia práva ručiteľa odoprieť plnenie neprichádza do úvahy. Premlčanie je občianskoprávnym inštitútom, s ktorým sa spája zánik nároku (nie však zánik práva), t.j. strata vymáhateľnosti (žalovateľnosti, vykonateľnosti) práva, ktoré zostáva len v podobe naturálnej obligácie. Priznanie takýchto účinkov aj iným právnym úkonom, ktoré s premlčaním nesúvisia, len cez použitie analógie nie je možné. Takéto účinky (strata vymáhateľnosti práva) sa totiž výslovne spájajú len s uplatnením námietky premlčania (§ 100 ods. 1 Občianskeho zákonníka). Nevyhnutným dôsledkom uplatnenia práva ručiteľa odoprieť plnenie môže byť len zánik povinnosti ručiteľa a teda i zánik práva veriteľa na plnenie z ručiteľského záväzku. Popri všeobecných dôvodoch zániku záväzkového právneho vzťahu ide o zvláštny spôsob zániku záväzkového vzťahu z ručenia. Tomuto záveru nasvedčuje i historický výklad právnej úpravy inštitútu ručenia ako jedného zo spôsobov zabezpečenia záväzkov, ktorého podstata sa po prijatí tzv. stredného Občianskeho zákonníka z roku 1950 i teraz platného Občianskeho zákonníka v porovnaní s úpravou ručenia v uhorskom obyčajovom práve platnom na Slovensku a v rakúskom všeobecnom občianskom zákonníku (ABGB) z roku 1811 platnom na území Čiech a Moravy, zostala zachovaná. Podľa rozhodnutia bývalej uhorskej kráľovskej Kúrie záväzok ručiteľa zaniká aj vtedy, ak ručiteľ vypovedal rukojemstvo prevzaté na neurčitý čas, a ak veriteľ v tejto dobe dlh proti hlavnému dlžníkovi nevymáhal, hoci vtedy bola pohľadávka ešte vymožitelná (Kúria, čís. 5939/1890 – F. Rouček – J. Sedláček: Komentár k československému obecnému zákonníku občianskeho a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatskej Rusi, Praha 1937, díl VI., str. 21, č. 46). Obdobne otáľanie veriteľa, ktorým bolo zmarené postihové právo rukojemníka voči hlavnému dlžníkovi, ako jeden z dôvodov zániku rukojemského záväzku konštatuje i Štefan Luby v Základoch všeobecného súkromného práva (Š. Luby: Základy všeobecného súkromného práva, III. vydanie, Heuréka 2002). Rovnako zánik rukojemstva

ako dôsledok zavineného konania veriteľa v súvislosti so všeobecnou požiadavkou na zachovávanie starostlivosti veriteľa, aby ručiteľ nemal ujmu, pripúšťal (i keď len v určitých špecifických prípadoch, zatiaľ čo v iných prípadoch ručiteľ nebol síce zbavený svojho záväzku, ale mal nárok na náhradu škody voči veriteľovi) aj rakúsky všeobecný občiansky zákonník (F. Rouček – J. Sedláček: Komentář k československému obecnému zákonníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatskej Rusi, Praha 1937, díl VI., str. 55).

Pokiaľ k zániku práva z ručiteľského záväzku z dôvodu uplatnenia práva ručiteľa odoprieť plnenie dôjde po vydaní exekučného titulu, ktorým bola uložená povinnosť ručiteľovi (obvykle popri dlžníkovi) zaplatiť pohľadávku zabezpečenú ručením (samotná okolnosť, či k zavinenému správaniu veriteľa majúcemu za následok nemožnosť uspokojenia pohľadávky dlžníkom došlo pred alebo po vydaní tohto titulu nie je rozhodujúca), možno na túto skutočnosť prihliadať nielen v prebiehajúcom exekučnom konaní s následkom zastavenia exekúcie proti ručiteľovi (§ 57 ods. 1 písm.f/ Exekučného poriadku), ale aj v základnom konaní, predmetom ktorého je žaloba ručiteľa proti veriteľovi o určenie zániku práva z ručiteľského záväzku. Praktický význam takejto žaloby bude zrejmý najmä v prípadoch, v ktorých zistenie okolností významných pre posúdenie zániku práva bude vyžadovať vykonanie niekedy aj rozsiahlejšieho dokazovania. Naliehavý právny záujem na určovacej žalobe bude daný už samotnou možnosťou vykonania exekučného titulu, resp. už prebiehajúcou exekúciou.

V prejednávanej veci z obsahu spisu vyplýva, že žalobca ako ručiteľ v konaní vedenom na Okresnom súde Topoľčany pod sp.zn. 17 C 18/00 nevyužil právo odoprieť plnenie (ak mu takéto právo vzniklo) a ani uplatnenie tohto práva netvrdil. Ak k jeho využitiu pristúpil až po právoplatnom skončení uvedeného konania, sú výsledky tohto konania pre posúdenie opodstatnenosti určovacej žaloby o určenie zániku práva z ručiteľského záväzku právne bezvýznamné. Účinky odopretia plnenia, t.j. zánik ručiteľského záväzku, totiž mohli nastať až po právoplatnosti rozhodnutia v uvedenej veci. Pretože odvolací súd a v podstate i súd prvého stupňa vychádzali z nesprávneho právneho záveru, podľa ktorého mal žalobca právo na odopretie plnenia uplatniť už v konaní vedenom na Okresnom súde Topoľčany vedenom pod sp.zn. 17 C 18/00 a neskôr tak urobiť nemohol, a podľa ktorého ani dôvodným odopretím plnenia právo na plnenie z ručiteľského záväzku nezaniká, nezaoberali sa okolnosťami dôležitými pre posúdenie otázky samotného vzniku tohto práva (t.j. či došlo

k takému zavinenému správaniu žalovaného ako veriteľa, ktoré je v príčinnej súvislosti s nemožnosťou uspokojenia pohľadávky dlžníkom).

So zreteľom na uvedené dovolací súd rozsudok krajského súdu i rozsudok okresného súdu pre nesprávne právne posúdenie veci zrušil a vec vrátil Okresnému súdu Topoľčany na ďalšie konanie (§ 243b ods. 1 a 2 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 26. júna 2008

JUDr. Rudolf Čirč, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia :